

Muudatusettepanekud tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (kollektiivse esindushagi menetluse loomine) 334SE juurde

Riigikogu menetluses on tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (kollektiivse esindushagi menetluse loomine) 334SE, millega võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ¹.

Teen ettepaneku muuta eelnõu 334SE järgmiselt:

I

Eelnõu § 1 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine) muutmine

1) Paragrahvi 497² lõike 1 sõnastust muudetakse ning asendatakse lauseosa „eelkõige juhul, kui vastasel juhul tuleks samasuguseid või sarnaseid õigusküsimusi käsitleda mitmes eri kohtumenetluses“ lauseosaga „ning avaldusega liitub vähemalt 50 tarbijat“;

Selgitus

Muudatus puudutab sätet, millega reguleeritakse sellise kollektiivse esindushagi lubatavust, millega taotletakse tarbijatele individuaalsete õiguskaitsevahendite kindlaksmääramist.

Parlamendi menetluses oleva eelnõu kohaselt võib kohus individuaalsete õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise avaldust menetleda kollektiivse esindushagina, kui avalduse eset ja tõendeid arvestades on asja menetlemine kollektiivse esindushagina otstarbekas, eelkõige juhul, kui vastasel juhul tuleks samasuguseid või sarnaseid õigusküsimusi käsitleda mitmes eri kohtumenetluses. Kohus võib kollektiivse esindushagina menetleda tarbijate või andmesubjektide piisavalt sarnaseid nõudeid, mis on seotud sarnaste fakti- või õigusküsimustega ja mille menetlemine ühe kollektiivse esindushagina võimaldab need kiiremalt või lihtsamalt lahendada.

Direktiivi põhjenduspunkti 12 kohaselt jätab direktiiv, kooskõlas menetlusautonoomia põhimõttega, õiguskaitsemeetme saamiseks esitatud kollektiivse esindushagi lubatavuse normid liikmesriigi enda otsustada, sh esindushagiga liitunud tarbijate minimaalse määra. Sellised liikmesriigi õigusnormid ei tohiks sama põhjenduspunkti kohaselt takistada direktiiviga nõutava esindushagimenetluse tõhusat toimimist.

Olen seisukohal, et parlamendi menetluses olevas eelnõus pakutud lahendus ei ole Eesti olusid ja õigustraditsiooni arvestades sobiv ja teen ettepaneku kollektiivse esindushagi lubatavuse regulatsiooni muutmiseks selliselt, et Eesti kohus võib õiguskaitsemeetme taotlemiseks esitatud kollektiivset esindushagi menetleda juhul, kui avaldusega liitub vähemalt 50 tarbijat.

Muudatuse rakendamine tähendab riigisisese esindushagi puhul, et esmalt esitab TKS §-s 60² sätestatud pädeva üksuse nõuetele ning TKS §-s 60³ sätestatud esindushagi rahastamise nõuetele vastav, sh TsMS § 497⁴ lg 2 alusel kohtu poolt menetlusse lubatud pädev üksus avalduse kohtule. Kohus annab pärast avalduse menetlusse võtmist pädevale üksusele tähtaja

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ, Euroopa Liidu Teataja L 409, 04.12.2020, lk. 1–27, kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L1828&from=EN>.

rikkumisest puudutatud tarbijate menetlusega ühinemiseks. Kui avaldusega ühineb 49 tarbijat, puudub võimalus kollektiivse esindushagi menetluse liiki kasutada ning kohus jätab avalduse läbi vaatamata. Esindushagiga ühinenud tarbijad, kelle õigusi on rikutud, peavad esitama enda nõude kohtusse eraldiseisva hagina, et oma õigusi maksma panna. Juhul, kui esindushagiga on ühinenud 50 tarbijat, kuid nt üks tarbija menetluse kestel sureb, kuid tegemist ei ole nõudega, mis võimaldab õigusjärglust või õigusjärglane ei soovi esindushagi menetluses osaleda või õigusjärglane ei ole tarbija, jätab kohus esindushagi läbi vaatamata ning esindushagiga ühinenud tarbijatel tuleb leida muu viis oma õiguste maksmapanemiseks. See võib puudutada näiteks olukordi, kus sideteenuse pakkuja on küsinud tarbijategrupilt teenuse tarbimise eest ebaõiget tasu või autotootja on esitanud heitgaasi koguste kohta ebaõigeid andmeid, mis on mõjutanud hulga tarbijate poolt soetatud mootorsõidukite hinda või apteegiketi klientide ostuandmed on lekkinud ning inimeste andmed ravimite soetamise kohta on jõudnud valedesse kättesse või ravimitootja partii vea tõttu on inimestele tekkinud tervisekahjustusi või veebipood on jätnud tarbijatele kauba tarnimata või tarninud ebakvaliteetset kaupa vms. Olenemata eelnõus ja direktiivis sisalduvatest menetluslikest tagatistest olen seisukohal, et juhul, kui eelnõuga ei seata tarbijate piirmäära, võib tekkida hübriidrünnaku oht ja leian, et sellisel juhul direktiivi ja eelnõuga loodavatest tagatistest ei piisa. Olles kaalunud erinevaid väärtuseid, olen seisukohal, et Eesti suurusele, oludele ja õigustraditsioonile vastab kõige paremini lahendus, millega piiratakse parlamendi menetluses oleva eelnõuga võrreldes tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks direktiiviga loodud menetluse kasutamise võimalust selliselt, et juhul, kui rikkumisest mõjutatud tarbijaid on vähem kui 50, ei ole võimalik kollektiivsete esindushagide menetlust kasutada.² Olen seisukohal, et sellise piirarvu kehtestamine ei tooks kaasa tarbijate suure hulga hagide eraldi menetlemise näol potentsiaalset koormust kohtutele.

2) paragrahvi 497⁴ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Käesoleva seadustiku §-s 497¹ sätestatud riigisisese kollektiivse esindushagi võib esitada tarbijakaitseaduse § 19 lõikes 3 nimetatud tarbijauhendus, mis on kantud tarbijakaitseaduse § 60² lõike 1 alusel kehtestatud nimekirja.“;

Selgitus

Paragrahv 497⁴ reguleerib kollektiivsete esindushagide esitamiseks pädevaid üksuseid.

Muudatusega jäetakse parlamendi menetluses oleva eelnõu § 497¹ lõike 1 sõnastusest välja punktid 2–4, mille kohaselt on pädevus esitada riigisiseseid kollektiivseid esindushagisid ka Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil (edaspidi TTJA) Eesti Vabariigi nimel, Finantsinspeksioonil (edaspidi FI) Eesti Vabariigi nimel ning Andmekaitse Inspeksioonil (edaspidi AKI) Eesti Vabariigi nimel. Lõikele 1 antakse uus sõnastus, mille kohaselt ei ole viidatud avaliku võimu asutustel pädevust riigisisese kollektiivse esindushagi esitamiseks. Samuti võetakse muudatusega teistelt avaliku võimu asutustelt võimalus taotleda enda kandmist pädeva üksusena oma vastutusala piires Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi peetavasse riigisiseste pädevate üksuste nimekirja.

² Parlamendi menetluses oleva eelnõu aluseks olevas akadeemilises analüüsis asuti seisukohale, et sellise piirangu seadmine eelnõuga loodavatel tingimustel Eesti õigusesse kujundatava kollektiivse esindushagi menetluse puhul ei ole põhjendatud. Muuhulgas selgitatakse analüüsis, et Saksa õiguses on sätestatud tarbijate miinimumarvuna 50, kuid õiguskirjanduses peetakse seda liialt piiravaks isegi sealse elanike arvu puhul (Karin Sein, Urmas Volens. [Euroopa Liidu esindushagide direktiivi Eesti õigusesse ülevõtmise analüüs](#), lk 7). Võrdluseks märgin, et Eestiga suuruselt pigem võrreldavas Lätis saab pädev üksus õiguskaitsemeetmete rakendamiseks kohtusse pöörduda, kui esindushagis osaleb vähemalt viis tarbijat.

Direktiivi art 4 lg 7 kohaselt võivad liikmesriigid määrata avaliku sektori asutused pädevate üksustena esindushagisid esitama. Sättes märgitakse, et liikmesriigid võivad sätestada, et avaliku sektori asutused, mis on juba määratud pädeva üksusena direktiivi 2009/22/EÜ artikli 3 tähenduses, jäävad käesoleva direktiivi kohaldamisel endiselt pädevaks üksuseks. Direktiivi 1828/2020 põhjenduspunkti 24 kolmanda lause kohaselt võivad, olenevalt liikmesriigi õigustraditsioonidest, ka avaliku sektori asutused tegeleda direktiivis sätestatud esindushagide esitamise kaudu aktiivselt liidu õiguse asjakohaste sätete järgimise tagamisega.

Olen seisukohal, et kuigi parlamendi menetluses oleva eelnõu TsMS § 497⁴ lõike 1 p-des 2–4 nimetatud asutused tegutsevad Eesti Vabariigis mh tarbijakaitselistel eesmärkidel, sh on TTJA-l pädevus nõuda tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks Eesti Vabariigi nimel tarbija õigusi rikkuva tegevuse lõpetamist, ei peaks Eesti Vabariigi avaliku sektori asutustel, sh TTJA-l olema pädevust esitada tarbijate kaitseks kollektiivseid esindushagisid eelnõuga loodava kollektiivsete esindushagide menetluse regulatsiooni alusel.³

Kolmekümne kolme aasta jooksul alates Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest ei ole Eestis tekkinud toimivate tarbijaorganisatsioonide süsteemi. Leian, et see, kui avaliku võimu asutustele ei anta eelnõuga pädevust esitada kollektiivseid esindushagisid, võimaldab kodanikuühiskonnal areneda ja loob eelduse vajadusel selliste organisatsioonide tekkeks. Riigil ei peaks tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks kollektiivsete esindushagide esitamisel rolli olema.

Muudatus seondub TKS 60² lõike 5 välja jätmisega. Samadel kaalutlustel teen ettepaneku ka TKS § 66² lõike 7 välja jätmiseks.

3) paragrahvi 497⁴ lõikes 2 asendatakse lauseosa „punktis 1“ lauseosaga „lõikes 1“;

Selgitus

Muudatus on tingitud sama paragrahvi lõike 1 muutmisest, mille kohaselt teen ettepaneku mitte anda haldusorganitele riigisiseste kollektiivsete esindushagide esitamise pädevust. Sellise muudatuse tulemusena on lõikes 1 kustutatud punktid 2–4 ning § 497⁴ lõikele 1 antud uus sõnastus ja lõikes 2 sisalduv viide kohaldub sama paragrahvi lõikele 1.

4) paragrahvi 497⁴ lõikes 2 asendatakse lauseosa „juriidilisel isikul“ sõnaga „tarbijaühendusel“;

Selgitus

Direktiivi artikli 4 lõikes 3 on kehtestatud piiriüleste kollektiivsete esindushagide esitamiseks pädevatele üksustele Euroopa Liidu üleselt ühtsed reeglid. See puudutab neid pädevaid üksuseid, kellele saab liikmesriik anda pädevuse esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks teatud valdkonnas kollektiivseid esindushagisid teise liikmesriigi kohtule kui see liikmesriik, kus pädev üksus määrati. Muuhulgas on piiriüleste kollektiivsete esitamiseks pädeva üksuse üheks tingimuseks direktiivi art 4 lg 3 p c kohaselt pädeva üksuse mittetulunduslik laad.

Riigisiseste kollektiivsete esindushagide esitamiseks pädevate üksuste kriteeriumid kehtestab liikmesriik – direktiivi artikli 4 lõike 4 kohaselt tuleb liikmesriikidel tagada, et kriteeriumid, mida nad kasutavad üksuse määramiseks pädevaks üksuseks riigisiseste esindushagide esitamiseks, on koosõlas direktiivi eesmärkidega tagada selliste esindushagide tulemuslikkus ja tõhusus. Seega on liikmesriigil pädevus määrata, millistele nõuetele peavad vastama pädevad

³ Parlamendi menetluses oleva eelnõu rakendamiseks ei ole TTJA-le täiendavaid rahalisi vahendeid ette nähtud, mistõttu reaalselt rahaliselt mõõdetavat kokkuhoidu või kärbet antud muudatus ei too.

üksused, kes saavad esitada tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks kollektiivseid esindushagisid selle liikmesriigi kohtule, kus pädev üksus määratakse. Siiski on ühtsed kriteeriumid sätestatud riigisiseste pädevate üksuste rahastamisele ja rahastamise kontrollile.

Parlamendi menetluses olevas eelnõus ei ole riigisisese kollektiivse esindushagi esitamiseks pädeva üksuse kriteeriumina sätestatud mittetulundusliku iseloomu nõuet. Mittetulundusliku iseloomu kriteeriumi ei peetud vajalikuks mh seetõttu, et pädeva üksuse rahastamise ja rahastamise kontrolli tingimused on nii piiriüleste kui ka riigisiseste pädevate üksuste puhul Euroopa Liidu üleselt ühtselt reguleeritud ning need tingimused kohalduksid ka sellistele pädevatele üksustele, mis ei ole mittetulundusliku iseloomuga. Eelnõu kohaselt peab ka riigisisene pädev üksus olema mh sõltumatu ja teda ei mõjuta isikud, kes ei ole tarbijad, ja eelkõige ei mõjuta teda ettevõtjad, kes on majanduslikult huvitatud esindushagi esitamisest, sealhulgas juhul, kui tegemist on kolmandate isikute rahastatud esindushagiga; ta peab olema loonud kirjeldatud mõju ennetamise korra ning iseenda, oma rahastajate ja tarbijate huvide konflikti ennetamise korra; ta peab olema avalikustanud lihtsas ja arusaadavas keeles asjakohasel viisil, eelkõige oma veebilehel, teabe, mis tõendab tema vastavust pädevale üksusele kehtestatud nõuetele, samuti teabe oma rahastamisallikate kohta, ning oma organisatsioonilise, juhtimis- ja liikmeskonna struktuuri, põhikirjajärgsete eesmärkide ja tegevuse kohta. Pädevate üksuste rahastamise reeglite kohaselt peab rahastamine olema mh erapooletu ja läbipaistev ning nt kostja konkurendi poolne rahastamine ei ole lubatud, rahastaja ei või suunata esindushagi kõrvale tarbijate kollektiivsete huvide kaitset; ebaselge rahastamisega esindushagi ei saa esindushagina menetleda, kohus kontrollib pädeva üksuse vastavaust rahastamise nõuetele jne. Lisaks kannab menetluslikud, sh rahalised riskid menetlusosalisena pädev üksus ja menetluskulude kandmist ei ole võimalik tarbijatele suunata. Olenemata parlamendi menetluses olevas eelnõus sisalduvatest reeglitest olen seisukohal, et Eesti riigisiseseid kollektiivseid esindushagisid peaks saama esitada üksnes selline pädev üksus, mis on loodud mittetulundusühinguna. Seetõttu teen ettepaneku jätta § 497⁴ lõike 2 sissejuhatavast osast välja lauseosa „juriidilisel isikul“ ja asendada see sõnaga „tarbijaühendusel“. Tarbijaühendus on reguleeritud TKS-i §-s 19, mille lõike 1 kohaselt on tarbijaühendus isikute vabatahtlik ühendus, mis on asutatud ja registreeritud vastavalt mittetulundusühingute seadusele ning mille tegevuse eesmärk on kaitsta ning edendada tarbijate õigusi ja huve. Seega on tegemist mittetulundusühinguga.

5) paragrahvi 497⁸ lõikest 1 jäetakse välja lauseosa „juriidilisest isikust“;

Selgitus

Paragrahv 497⁸ reguleerib õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise kollektiivse esindushagi rahastamise kontrollimist. Muudatus on seotud § 497⁴ lõikes 2 lauseosa „juriidilisel isikul“ asendamisega sõnaga „tarbijaühendusel“ (vt p 4 selgitusi). Kuivõrd teen ettepaneku, mille kohaselt saab juriidilisest isikust pädev üksus olla üksnes tarbijaühendus TKS § 19 lg 1 tähenduses, tuleb muuta vastavalt parlamendi menetluses olevas eelnõus ka muid sätteid, mis käsitlevad juriidilisest isikust pädevaid üksuseid laiemas tähenduses ning mille sõnastuse eesmärk oli seni eristada juriidilisest isikust pädevaid üksuseid ja avaliku võimu asutusi pädevate üksustena, ning normide sõnastused ühtlustada.

6) paragrahvi 497¹⁷ täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

„(5) Kui õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise kollektiivse esindushagiga on ühinenud vähem kui 50 tarbijat, jätab kohus avalduse läbi vaatamata.“;

Selgitus

Muudatus on seotud § 497² lõike 1 muudatusega, millega teen ettepaneku kehtestada õiguskaitsemeetme saamisele suunatud kollektiivse esindushagi menetluse kasutamiseks tarbijate miinimummäära. Seega juhul, kui õiguskaitsemeetme saamiseks esitatud esindushagiga ühineb vähem kui 50 tarbijat või kui menetluse jooksul tekib olukord, kus menetlusega ühinenud tarbijate hulk jääb väiksemaks kui 50 – näiteks menetluse vältel surnud tarbija õigusjärglane ei ole menetluses osalemisest huvitatud – jätab kohus õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise kollektiivse esindushagi avalduse läbi vaatamata.

II

Eelnõu paragrahvide 2 (finantsinspektsiooni seaduse muutmise) ja 3 (isikuandmete kaitse seaduse muutmise) välja jätmine

7) 334SE-st jäetakse välja paragrahvid 2 (finantsinspektsiooni seaduse muutmise) ja 3 (isikuandmete kaitse seaduse muutmise);

Selgitus

Muudatus on seotud § 497⁴, TKS § 60² ja TKS § 66² muutmisega, mille kohaselt teen ettepaneku mitte anda avaliku võimu asutustele pädevust riigisiseste ja piiriüleste kollektiivsete esindushagide esitamiseks.

Sellest tulenevalt teen ettepaneku jätta eelnõust välja ka finantsinspektsiooni seaduse muutmise (eelnõu § 2), millega anti Finantsinspektsioonile pädevus esitada tarbijate ja jaeinvestorite kollektiivsete huvide kaitseks maakohtule kollektiivseid esindushagisid enda vastutusala piires, ning isikuandmete kaitse seaduse muutmise (eelnõu § 3), millega anti Andmekaitse Inspektsioonile pädevus esitada andmesubjektide kollektiivsete huvide kaitseks maakohtule kollektiivseid esindushagisid enda vastutusala piires.

III

Eelnõu paragrahvi 4 (tarbijakaitse seaduse muutmise) muutmise (pärast paragrahvide numeratsiooni korrigeerimist § 2 muutmise)

8) paragrahvi 60² lõikest 1 jäetakse välja lauseosa „või muudest juriidilistest isikutest“;

Selgitus

Eelnõu TKS §-s 60² reguleeritakse riigisiseste pädevate üksuste kriteeriumid. Muudatus on seotud § 497⁴ lõikes 2 lauseosa „juriidilisel isikul“ asendamisega sõnaga „tarbijaühendusel“ (vt p 4 selgitusi), kus teen ettepaneku, et pädev üksus saab olla üksnes tarbijaorganisatsioon, mille ühingu vorm on mittetulunduslikku laadi. Sellest tulenevalt tuleb vastavalt muuta ka parlamendi menetluses oleva eelnõu muid sätteid, mis käsitlevad juriidilisest isikust pädevaid üksuseid laiema tähendusega, ning normide sõnastused ühtlustada.

9) paragrahvi 60² lõikest 2 jäetakse välja lauseosa „või muu juriidiline isik“;

Selgitus

Eelnõu TKS §-s 60² reguleeritakse riigisiseste pädevate üksuste kriteeriumid. Muudatus on seotud § 497⁴ lõikes 2 lauseosa „juriidilisel isikul“ asendamisega sõnaga „tarbijaühendusel“ (vt p 4 selgitusi), kus teen ettepaneku, et pädev üksus saab olla üksnes mittetulundusliku

iseloomuga tarbijaühendus. Sellest tulenevalt tuleb vastavalt muuta ka parlamendi menetluses oleva eelnõu muid sätteid, mis käsitlevad juriidilisest isikust pädevaid üksuseid laiemal tähendusega, ning normide sõnastused ühtlustada.

10) paragrahvi 60² lõiget 4 muudetakse ja lauseosa „10–12“ asendatakse lauseosaga „8–10“;

Selgitus

Paragrahvi 60² lõike 4 lauseosa muudatus on seotud § 66² muutmisega, kust jäetakse välja lõiked 7 ja 8, mille tulemusena muutub § 66² lõigete numeratsioon, millele viidatakse § 60² lõikes 4.

11) paragrahvist 60² jäetakse välja lõige 5 ning paragrahvi järgmiste lõigete numeratsiooni muudetakse;

Selgitus

Muudatus on seotud TsMS § 497⁴ lg 1 muutmisega, kus teen ettepaneku mitte anda TTJA-le, FI-le, AKI-le ja muudele avaliku võimu asutustele pädevust mh riigisiseste kollektiivsete esindushagide esitamiseks. Kuivõrd § 60² lg 5 reguleerib avaliku võimu asutuste määramist riigisisese pädeva üksusena ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt peetavasse nimekirja kandmist, tuleb § 60² lõige 5 eelnõu tekstist kustutada.

Kuivõrd §-s 60² on rohkem lõikeid, tuleb lõike 5 välja jätmisest tulenevalt järgmiste lõigete numeratsiooni muuta.

12) paragrahvi 60² lõikes 7 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 6) asendatakse lauseosa „juriidilisel isikul“ sõnaga „tarbijaühendusel“;

Selgitus

Muudatus on seotud TsMS § 497⁴ lg muudatusega, kus teen ettepaneku mitte anda riigisiseste kollektiivsete esindushagide esitamise pädevust muudele juriidilistele isikutele kui tarbijaühendustele TKS § 19 lg 1 tähenduses. Sellest tulenevalt tuleb vastavalt muuta § 60² lõiget 7 ja asendada lauseosa „juriidilisel isikul“ sõnaga „tarbijaühendusel“, et normide sõnastused ühtlustada.

13) paragrahvi 60² lõikes 10 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 9) asendatakse number „8“ numbriga „7“;

Selgitus

Muudatus on tingitud § 60² lõike 5 välja jätmisest. Sellest tulenevalt muudetakse paragrahvi 60² lõigete numeratsioon ning parlamendi menetluses oleva eelnõu versiooni lõikes 10 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 9) sisalduv viide tuleb vastavalt muuta.

14) paragrahvi 60⁴ lõikes 1 asendatakse lauseosa „§ 60² lõiget 1 ja 5 ning § 66² lõiget 1 ja 7“ lauseosaga „§ 60² lõikes 1 ja § 66² lõikes 1“;

Selgitus

paragrahv 60⁴ reguleerib pädeva üksuse teavitamiskohustust. Muudatus on tingitud paragrahvi 60² lõike 5 ning § 66² lõike 7 eelnõust välja jätmisest, kuivõrd teen ettepaneku, mille kohaselt ei anta, erinevalt parlamendi menetluses olevas eelnõus ette nähtust, avaliku võimu asutustele pädevust esitada kollektiivseid esindushagisid.

15) paragrahvis 60⁵ jäetakse välja lauseosa „juriidilisest isikust“;

Selgitus

Paragrahvis 60⁵ reguleeritakse pädeva üksuse õigust küsida individuaalsete õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise esindushagiga ühinevalt tarbijalt esindushagiga ühinemise tasu, mille suurus ei takista tarbija õiguste tõhusat teostamist. Muudatus on seotud TKS § 60² ja TsMS § 497⁴ muudatustega, mille kohaselt teen ettepaneku, mille kohaselt võib pädev üksus olla üksnes tarbijaihendus. Sellest tulenevalt tuleb sätete sõnastused ühtlustada; muudetud tekstis ei ole põhjust eristada juriidilisest isikust pädevat üksust.

16) paragrahvi 64 lõige 1¹ jäetakse välja;

Selgitus

Paragrahv 64 reguleerib TTJA pädevust tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamisel.⁴ Parlamendi menetluses oleva eelnõuga täiendati § 64 lõikega 1¹, mille kohaselt sätestati TTJA pädevus esitada riigisiseseid ja piiriüleseid kollektiivseid esindushagisid rikkumise tuvastamiseks, lõpetamiseks ja edasise rikkumise keelamiseks ning individuaalsete õiguskaitsemeetmete kindlaksmääramiseks. Kuna teen ettepaneku eelnõu muuta sellisel, et avaliku võimu asutustele ei anta kollektiivsete esindushagide esitamise pädevust, tuleb parlamendi menetluses olevast eelnõust TKS § 64 täiendamine lõikega 1¹ välja jätta (vt ka TKS § 66² ja TsMS § 497⁴ muutmise selgitusi).

17) paragrahvi 65 täiendamine lõikega 1¹ jäetakse välja;

Selgitus

Paragrahv 65 reguleerib võlaõigusseaduse sätetega vastuolus oleva tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamist. Parlamendi menetluses oleva eelnõuga täiendati paragrahvi lõikega 1¹, millega nähti ette lõikes 1 toodud alustel ka kollektiivsete esindushagide esitamise pädevus TTJA-le. Kuivõrd teen ettepaneku mitte anda avaliku võimu asutustele kollektiivsete esindushagide esitamise pädevust, tuleb § 65 täiendamine lõikega 1 eelnõust välja jätta.

18) paragrahvi 65 lõike 3 muutmise jäetakse välja;

Selgitus

Parlamendi menetluses oleva eelnõuga muudeti § 65 lõiget 3, milles reguleeritakse Eesti Vabariigi nimel tarbijate kollektiivsete huvide kaitseks maakohtule hagi esitamist, selliselt, et anti TTJA-le samadel alustel ka kollektiivsete esindushagide esitamise pädevus. Kuivõrd teen ettepaneku mitte anda avaliku võimu asutustele kollektiivsete esindushagide esitamise pädevust, tuleb § 65 lõike 3 muutmise eelnõust välja jätta.

19) paragrahvi 66¹ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud Euroopa Liidu õigusaktide loetelu on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete

⁴ Selle sätte kohaselt võib TTJA mh pöörduda Eesti Vabariigi nimel tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja sellisest tegevusest hoidumiseks hagiga maakohtusse. Samas paragrahvis on defineeritud ka tarbijate kollektiivseid huve kahjustav tegevus, mis on esindushagide direktiivi ning parlamendi menetluses oleva eelnõu kohaselt kollektiivsete esindushagide esitamise eelduseks.

huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ lisas 1.“;

Selgitus

Tegemist on tehnilise muudatusega, millega täpsustatakse piiriüleste kollektiivsete esindushagide kohaldamisalale viitamise regulatsiooni.

Parlamendi menetluses oleva eelnõuga nähakse ette, et kuivõrd direktiiv lisas kehtestatud piiriüleste kollektiivsete esindushagide kohaldamisala tuleb riigisiselt üle võtta, kehtestatakse see valdkonna eest vastutava ministri määrusega. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul teeb Justiitsministeerium ettepaneku muuta parlamendi menetluses oleva eelnõu § 66¹ lõike 3 sõnastust sellisel, et direktiivi lisale viidatakse otse seaduse sõnastuses.

Muudatuse tegemine on vajalik seetõttu, et direktiivi kohaldamisala on dünaamiline. See tähendab, et juhul, kui Euroopa Liidus kehtestatakse õigusakt, mille puhul lepatakse mh kokku, et selle rikkumisest tulenevaid vaidlusi peab saama lahendada kollektiivse esindushagina, lisatakse see õigusakt kollektiivsete esindushagide direktiivi kohaldamisalasse. See omakorda tähendab, et juhul, kui direktiivi kohaldamisala muudetakse, muutub ka piiriüleste kollektiivsete esindushagide kohaldamisala ning see peab olema liikmesriigis kohaldatav. Direktiivi vastuvõtmise ajal sisaldus nimetatud lisas 66 Euroopa Liidu õigusakti. Praeguseks ajaks sisaldub lisas juba 68 Euroopa Liidu õigusakti.⁵ Selleks, et ei tekiks lünka ja olukorda, kus direktiivi lisasse jooksvalt lisatud õigusaktide osas puuduks formaalselt riigisisene õiguslik alus piiriülese kollektiivse õiguskaitse saamiseks direktiivi alusel, st Eestis määratud piiriülesel pädeval üksusel puuduks sel ajahetkel efektiivne ja tõhus võimalus vastava õigusakti rikkumisest tulenevalt piiriülese kollektiivse esindushagi esitamiseks teise liikmesriigi kohtule, tehakse § 66¹ lõikesse 3 muudatus, millega viidatakse otse direktiivi lisale ning selline risk maandatakse.

20) paragrahvi 66² lõike 2 sissejuhatav osa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Piiriüleseks pädevaks üksuseks määramist võib taotleda tarbijaühendus, sealhulgas tarbijaühendus, mis esindab enam kui ühe Euroopa Liidu liikmesriigi tarbijaid, kes vastab kõigile järgmistele tingimustele:“;

Selgitus

Paragrahvis 66² reguleeritakse piiriülese pädeva üksuse tingimusi, mis on Euroopa Liidu üleselt ühtlustatud, ja piiriüleste pädevate üksuste määramist. Paragrahvi 66² lõike 2 sissejuhatavas osas tehakse keeleline muudatus, mille eesmärgiks on ühtlustada eelnõu mõisteaparaati. Mõiste „tarbijaorganisatsioon“ asemel kasutatakse mõistet „tarbijaühendus“.

21) paragrahvi 66² lõike 2 punkti 2 täiendatakse pärast sõna „nimetatud“ lauseosaga „direktiivi lisas 1 loetletud“;

Selgitus

Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud § 66¹ lõike 3 muudatusega (vt § 66¹ lg 3 muudatuse selgitusi). Muudatusega lisatakse sätte teksti viide direktiivi lisale 1, mis sisaldab

⁵ Vt direktiivi 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ ja selle lisade konsolideeritud versiooni: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02020L1828-20240718>

dünaamilist loetelu Euroopa Liidu õigusaktidest, mis moodustab piiriüleste kollektiivsete esindushagide kohaldamisala.

22) paragrahvi 66² lõige 7 jäetakse välja;

Selgitus

Paragrahvis 66² reguleeritakse piiriülese pädeva üksuse kriteeriumid, mis on Euroopa Liidu üleselt ühtlustatud, ja piiriüleste pädevate üksuste määramine.⁶ Parlamendi menetluses oleva eelnõu § 66² lõikes 7 sätestatakse, et piiriülesed pädevad üksused on ka TTJA horisontaalse pädevusega, AKI ja FI nende vastutusala valdkonnas ning taotluse alusel muu valitsusasutus tema vastutusala valdkonnas.

Kuivõrd teen ettepaneku mitte anda eelnõuga Eesti valitsusasutustele pädevust esitada kollektiivseid esindushagisid, tuleb lõige 7 kustutada (vt selgitusi TsMS § 497⁴ lõike 1 muutmise juures). Olen parlamendi menetluses oleva 334SE-ga Riigikogu liikme seadusjärgse tööna, järgides demokraatia põhimõtteid, tegelenud alates 14.11.2023, kui mind määrati Riigikogu juhtivkomisjoni esindajaks. Toetasin koalitsiooni esindajana Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud ja parlamendile menetlemiseks esitatud eelnõu, millele ei esitatud parlamendi menetluses peale Justiitsministeeriumi esitatud tehniliste täpsustuste muid muudatusettepanekuid, ajakohast ja tõhusat menetlemist. Seega tunnen põhjalikult esindushagide direktiivi ja selle ülevõtmiseks koostatud eelnõu. Mõistan, et juhul, kui haldusasutustele, eelkõige TTJA-le, ei anta pädevust piiriüleste kollektiivsete esindushagide esitamiseks, ei ole Eestis hetkel direktiivi lisa 1 alusel kindlaksmääratud kohaldamisala ulatuses juriidilisi isikuid, kes saaksid taotleda enda määramist piiriüleseks pädevaks üksuseks.

23) paragrahvi 66² lõige 8 jäetakse välja;

Selgitus

Parlamendi menetluses oleva eelnõu § 66² lõikes 8 sätestatakse, et valitsusasutuse taotlusele ei kohaldata piiriülese pädeva üksuse kriteeriume ning piiriülese pädeva üksuse staatuse taotlemise menetlust. Kuivõrd teen ettepaneku mitte anda avaliku võimu asutustele pädevust esitada kollektiivseid esindushagisid, puuduks lõikel 8 sisu ning see tuleb eelnõust välja jätta.

24) paragrahvi 66² lõikes 12 asendatakse number „11“ numbriga „9“;

Selgitus

Muudatus on tingitud § 66² lõigete 7 ja 8 eelnõust välja jätmisest, millest tulenevalt tuleb parandada viide lõikes 12 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 10).

25) paragrahvi 66² lõikes 13 asendatakse number „12“ numbriga „10“;

Selgitus

Muudatus on tingitud § 66² lõigete 7 ja 8 eelnõust välja jätmisest, millest tulenevalt tuleb parandada viide lõikes 13 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 11).

26) paragrahvi 66² lõikes 15 asendatakse lauseosa „11 ja 12“ lauseosaga „9 ja 10“;

⁶ Muuhulgas on üheks piiriüleseks pädevaks üksuseks (mis ei ole haldusasutus) määramise tingimuseks, et ta on määrava liikmesriigi õiguse kohaselt nõuetekohaselt asutatud juriidiline isik, kes suudab tõendada, et enne määramistaotluse esitamist on ta juba 12 kuud realselt avalikult tegutsenud tarbijate huvide kaitsmisel (direktiivi art 4 lg 3 a)).

Selgitus

Muudatus on tingitud § 66² lõigete 7 ja 8 eelnõust välja jätmisest, millest tulenevalt tuleb parandada viited lõikes 15 (pärast numeratsiooni korrigeerimist lõikes 13).

27) paragrahvi 66² lõigete 9–15 numeratsiooni muudetakse selliselt, et lõige 9 loetakse lõikeks 7, lõige 10 loetakse lõikeks 8, lõige 11 loetakse lõikeks 9, lõige 12 loetakse lõikeks 10, lõige 13 loetakse lõikeks 11, lõige 14 loetakse lõikeks 12 ja lõige 15 loetakse lõikeks 13;

Selgitus

Kuivõrd § 66² lõiked 7 ja 8 jäetakse eelnõust välja, tuleb muuta vastavalt lõigete 9–15 numeratsiooni.

IV

334SE paragrahvide numeratsiooni muutmine (tarbijakaitseaduse muutmine, riigilõivuseaduse muutmine, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmine, tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmine)

28) 334SE paragrahv 4 (tarbijakaitseaduse muutmine) loetakse paragrahviks 2, paragrahv 5 (riigilõivuseaduse muutmine) loetakse paragrahviks 3, paragrahv 6 (tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmine) loetakse paragrahviks 4 ja paragrahv 7 (tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmine) loetakse paragrahviks 5.

Selgitus

Teen ettepaneku jätta välja 334SE §-d 2 (finantsinspektsiooni seaduse muutmine) ja 3 (andmekaitse seaduse muutmine). Sellest tulenevalt tuleb eelnõu paragrahvide 4–7 numeratsiooni muuta.

Kokkuvõte

Lisaks käesolevas dokumendis sisalduvatele muudatustele palun viia eelnõusse sisse 29.12.2023. a Justiitsministeeriumi poolt esitatud muudatusettepanekud, mida tutvustati õiguskomisjonile 13.02 2024. a istungil.

Tegemist on ajakriitilise eelnõuga, kuivõrd direktiivi ülevõtmise tähtaeg on möödunud, Euroopa Komisjon on alustanud rikkumismenetlust ning rikkumismenetlus on põhjendatud arvamuse faasis, millest järgmine samm on Eesti Vabariigi vastu kohtusse pöördumine; trahvi määramise tingimused on täidetud. Seetõttu palun eelnõu menetleda kiireloomulisena.